

- שבוע 22 3
- מי שיש לו בעלי חיים בביתו ונתן להם דבר מאכל הראוי להם לאכול ואינם אוכלים האם מותר לבעליהם
3 כבר לאכול
- מה הדין בנר קטן שהרג בגיזתו, האם חייב מיתה או שנאמר שכעת הוא ישראל ולא חייב
3 האם בני המן היו ג"כ עבדי מרדכי
- האם בני המן היו ג"כ עבדי מרדכי
4 האם מרדכי הטביל את המן בשקנהו לעבר
- האם מרדכי הטביל את המן בשקנהו לעבר
5 איך מרדכי טביל את המן לעבר כשהיה מעבדי המלכות הרי דינא דמלכותא דינא
- איך מרדכי טביל את המן לעבר כשהיה מעבדי המלכות הרי דינא דמלכותא דינא
6 גוי שעבר על אחת ממצוות בני נח ונתגייר האם נהרג בבית דין של ישראל מחמת חטא שעבר בגיזתו
- גוי שעבר על אחת ממצוות בני נח ונתגייר האם נהרג בבית דין של ישראל מחמת חטא שעבר בגיזתו
(בזמן שיד ב"ד תמיפה לענין זה)
7 האם אפשר לשלוח מנות בפורים על ידי רחפן
- האם אפשר לשלוח מנות בפורים על ידי רחפן
8 גר קטן שנתגייר ע"י בית דין ומיחה כשהגדיל, ועכשיו רוצה להתגייר שוב, האם צריך השפעת דם ברית או
- גר קטן שנתגייר ע"י בית דין ומיחה כשהגדיל, ועכשיו רוצה להתגייר שוב, האם צריך השפעת דם ברית או
11 מני ליה בטבילה בלבד
- מני ליה בטבילה בלבד
11 מה הדין גר קטן שהטבילוהו על דעת בית דין והגדיל ולא מחה האם דינו כישראל למפרע לכל דבר
- מה הדין גר קטן שהטבילוהו על דעת בית דין והגדיל ולא מחה האם דינו כישראל למפרע לכל דבר
11 מה הגדרת גר קטן שהטבילוהו על דעת בית דין והגדיל ומחה מיד האם דינו כגוי למפרע לכל דבר ומה דין
- מה הגדרת גר קטן שהטבילוהו על דעת בית דין והגדיל ומחה מיד האם דינו כגוי למפרע לכל דבר ומה דין
11 מנע יין שבינתיים
- מנע יין שבינתיים
11 הרודף אחר נעלה"ם בהמכמה האם יש לו דין רודף שאפשר להרגו או לא
- הרודף אחר נעלה"ם בהמכמה האם יש לו דין רודף שאפשר להרגו או לא
14 האם יש מצוה מן המוכחר לתת מתנות לאביונים על ידי שליח
- האם יש מצוה מן המוכחר לתת מתנות לאביונים על ידי שליח
14 האם יש ענין במתנות לאביונים שהעני לא יידע מי הנותן והנותן לא יידע מי הוא המקבל
- האם יש ענין במתנות לאביונים שהעני לא יידע מי הנותן והנותן לא יידע מי הוא המקבל
15 מי שמיים פסוק ראשון של קריאת שמע ואינו זוכר אם כיון בכל מילה בפרשות האם צריך לחזור לראש
- מי שמיים פסוק ראשון של קריאת שמע ואינו זוכר אם כיון בכל מילה בפרשות האם צריך לחזור לראש

שביחא שאלות המצויות בהלכה

- 17
האם יוצאים ידי חובה במשלות מנות כפורים כששולח מאכל מן הצומח לאדם שמעשר כל מה שמביאים לו
19
20 מי שאכל חצי שיעור מענבים וחצי שיעור מרימונים האם מצטרפים יחד לברכת מעין שלוש

לקבלת גליון שביחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' הפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

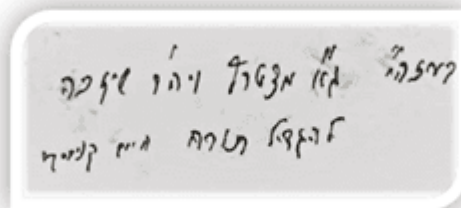
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בכו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן זצוקללה"ה
ויברלחמ"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"ם שמרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד
דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"מ קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"מ
קסלר, הגר"ח"י מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעזור את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים
לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או
פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה,
ותבוא עלינו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרכב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל
לתקן הדברים להבא, ושגיאיות מי יבין.

מי שיש לו בעלי חיים בביתו ונתן להם דבר מאכל הראוי להם לאכול ואינם אוכלים האם מותר לבעליהם כבר לאכול

לא

מסתבר שמחוייב להמתין עד שיאכלו בפועל כל עוד שנתן להם כדי צרכם והם יכולים לאכול אם ירצו.

מקורות: שכן נזכר בגמ' רק גביל לתורי וכו', ולא נזכר יותר מזה, וגם המקור לזה מהפסוק הוא מדכתיב ונתתי עשב וגו' ולא נזכר להאכילם וגם מהיכי תיתי שיהיה חיוב להאכילם דהרי לא מלכא אינהו ורק משום צער בעלי חיים אסור להשהות אכילתם כמ"ש הפוסקים אבל אם אינם רוצים אינו מחוייב יותר מזה, וגם הועיל במה שנתן להם שבזה דעתם מיושבת שיש להם פת בסלם.

מה הדין בגר קטן שהרג בגיותו, האם חייב מיתה או שנאמר שבעת הוא ישראל ולא חייב

הנה

שורש הספק הוא אם נימא דקטן גוי שיש בו דעת חייב מיתה על רציחה (וכבר דנו בזה ואכמ"ל) אבל קטן ישראל ודאי פטור, והנה יעוי' מה שכתבתי באחת התשובות הסמוכות [ד"ה גוי שצער על אחת ממנוות בני נח ונתגייר וכו'] האם גרות מועילה לבטל חיוב מיתה, ובניד"ד ע"פ מסקנת הגמ' בסנהדרין עא ע"ב כיון שלא נשתנית מיתתו לענין רציחה דמעיכרא בסיף ועכשיו בסיף באופן שהנרצח היה ישראל, א"כ יהיה תלוי בנידון האם היה גר בזמן הרציחה או רק אחר כך בגדלותו.

ולענייננו אם לא מיחה פשיטא שאינו חייב כיון דישראל הוא אי מדאורייתא אי מדרבנן [תלוי במירוץ המוס' צמחנות יא ע"א אם הגרות חלה בקטנותו מדאורייתא או מדרבנן] וכיון שדינו כישראל בישראל אין מעשה קטן כלום ואינו חייב כלום, וזה מסתבר שאף אם מדאורייתא חייב מיתה מ"מ מאחר דמדרבנן דינו כישראל א"כ ממילא פטור ממיתה דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ולפוטרו מן המיתה.

האם בני הזמן היו ג"כ עבדי מרדכי

הנה

מקופיא היה נראה שלא, שהרי זה לא מצינו שמרדכי קנה גם את זרש אשתו של הזמן, וכ"ש לפי המדרשים שקנה את הזמן בשעת מלחמה א"כ מסתמא שזרש לא היתה שם כיון שאין דרכה של אשה לעשות מלחמה (קידושין ב ע"ב, ואמנם עי' בפרק חלק סנהדרין צה ע"ב לענין קרונות של זהב וכו' אבל יש לחלק בין הפקרות לאישות, אבל שגלונות הוא מלכתא למאן דמפרש הכי בפ"ק דר"ה, ומ"מ ברוב פעמים אין האשה באה למלחמה כלל), רק בן שפחה דינו כעבד אבל עבד כנעני וכ"ש גוי הקנוי למעשי ידים שבא על הגויה בת חורין אין הבנים קנויים לאדונו של אביהם, כמ"ש הרמב"ם בהל' איסורי ביאה פט"ו ה"ו עבד שטבל שבא על הגויה הולד גוי הלך אחר האם.

אולם יעוי' בנוסח המכירה מתוספתא דתרגום אסתר (הובא במנות הלוי ונדפס עוד בפרסומי ניסא פל"א) דמבואר שם שהזמן מעיקרא מכר עצמו ובניו עד סוף כל הדורות, וזה צ"ע תוקף מכירה זו דהרי אין בעלות על בניו, ומאידך גיסא בנים שיוולדו אחר כך אם משפחה פשיטא שהם של מרדכי גם אם אין דין הזמן כעבד כלל כמבואר ברמב"ם שם, ואם מבת חורין והזמן הוא עבד אינם מתייחסים להזמן כלל.

ואולי השטר הועיל לחוקי המדינה דשם ומרדכי השתמש בו כי הרגיש שיהיה בזה תועלת גדולה לישראל וגם כדי שיוכל לסבב על ידי זה מחיית עמלק.

ויעוי' ביערות דבש (ח"א דרוש יז) שדייק ממה שמכר בניו עמו שנטבל לעבדות ונהארכמי דגנריו נמשוזה אחרת כאן ועכ"פ מבואר שהבין דהיינו עבדים שיוולדו בתורת עבדות מן השפחה, ומה שהועיל השטר יל"ע אולי לכופו בשפחת מרדכי ואולי להתירו בשפחת מרדכי לפי השיטות שגוי אסור בשפחה והוא פלוגתת הראשונים אם גוי מותר בשפחה כנענית או לא (עי' תוס' יבמות מה ע"ב ד"ה אטבלה, תוס' נדה מז ע"א ד"ה מסר, יבין שמועה להרשב"ץ הל' שחיטה, תשובות בעל האשכול סי' מח, מאירי נדה מז ע"א, ועי' ערך לחם למהריק"ש יו"ד סי' רסז סעי' סט דגם אם עבד מותר בגויה אבל יש לאסור שפחה בגוי שלא תהיה כבושה תחתיו, ואכמ"ל), וכ"ז דוחק יל"ע.

האם מרדכי הטביל את המן כשקנהו לעבד

הנה

יש כמה שיטות ואופנים בגדר חיוב טבילת עבד שקנהו שלא על מנת להטבילו, עי' יבמות מח ע"ב, אולם בניד"ד לגבי קנין מרדכי המן יש קושי לומר שהטבילו, חדא שאין מקבלין גרים מעמלק, כדאמרי' במכילתא ס"פ בשלח, ומסתבר דה"ה עבדים, מאחר והענין הוא שחייבים מיתה ואין לישראל להחיותם אפי' כדי ליהנות מהם כמבואר במעשה דשאל המלך, ועוד דהרי אם הטבילו הרי הוא כקטן שנולד ואינו כבר עמלק וכפשטות הגמ' מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק שהכונה בזה שאחר שנתגיירו דינם כקטן שנולד (והארכתני בנידון זה בביאורי למכילתא דרשב"י סוף פרשת בשלח שיש פלוגתא בזה וציינתי שם הרבה מ"מ בזה), ממילא מסתבר שלא הטבילו.

ומיירי שלקחו על מנת שלא להטבילו ולקנין מעשה ידים בלבד כמבואר ברמ"א סי' רסז ס"ד דבאופן זה מותר ושכן המנהג פשוט ושכ"כ במרדכי ורבינו ירוחם, ויש לציין שכן מבואר גם בפסקי תוס' בפר"א דמילה שבת פ"ט אות תמז.

ויעוי' בתשובה הסמוכה [ד"ה אין מרדכי קיבל וכו'] שכתבתי שיתכן שהטעם שמרדכי קנהו לעבד היה כדי שעל ידי יוכל לסבב את מחייתו ולקיים על ידי זה מצוות מחיית עמלק.

ושו"ר דביעירות דבש (ח"א דרוש יז) נקט שמרדכי הטביל את המן לעבד כפשטות הדעות בגמ' ביבמות שם שאסור לקיים עבד אם לא הטבילו, ויעוי' גם בנחל אשכול להחיד"א (אסתר ג, ד) שנקט שהיה מחצה עבד ומחצה בן חורין.

ומיהו עיקר קושיית היעירות דבש שמא מחמת שלא היה עבד קבוע לכך לא הוצרך להטבילו אלא קנאו רק למעשה ידים ולא דר בביתו בקביעות אלא רק בא לעבוד פעם בשבוע כדאי' בתוספתא דתרגום ראשון (כמו שציינתי בתשובה הסמוכה הנ"ל), וגם צ"ע דקי"ל שאין מחוייב להטבילו באופן זה.

ולגוף דברי החיד"א הנ"ל צ"ע דהחיד"א הביא ראי' מנוסח שטר המכירה שקנאו לעבוד פעם בשבוע והרי לא שייך להטביל עבד לחציו עבד וחציו בן חורין, וא"כ אפשר דגם החיד"א מודה שלא היתה ההגדרה בזה מחצה עבד ומחצה בן חורין בדיני עבדות אלא רק בקנין מעשי ידים בלבד.

איך מרדכי קיבל את המזל לעבד בשהיה מעבד המלכות הרי דינא דמלכותא דינא

מתחיל

נראה דכל שאין בכוונתו של מרדכי לשנות את רצון המלך כצורתו אין בזה סתירה לדינא דמלכותא גם אם מן הדין חשיב עבדו.

וגם יתכן שמרדכי קנהו לעבד רק כדי שביום מן הימים יתאפשר לו על ידי זה להרגו כדין מחיית עמלק, וממילא אין דינא דמלכותא מועיל כדי להפקיע ממצוה (עי' בנו"כ ביו"ד ס"ס קסה).

וגם יתכן שהרגיש מרדכי שאדם זה עתיד לעשות פורענות לישראל וממילא אין דינא דמלכותא מועיל כדי לפטור רודף ממיתה במקום פקו"נ.

וגם יש לציין דהמן כבר היה חייב מיתה בלאו הכי כיון שהיה ממחריבי בהמ"ק הראשון (עי' רוקח אסתר זו ורד"ל על פרקי דר"א אות כז) ומצוררי ישראל כבר מלפנים (עי' שהש"ר ה'ז ועוד ועי' במ"מ שהביא בפרסומי ניסא פי"ח).

ושו"ר שבמנות הלוי להר"ש אלקבץ (אסתר ה', יג) הביא בשם תוספתא דתרגום שנוסח השטר המכירה היה שיהיה עבד רק ליום אחד בשבוע וכן אי' בנחל אשכול להחיד"א (אסתר ג', ד), וכן עבד בפועל המן את מרדכי רק יום אחד בשבוע כמבואר בתוספתא דתרגום מכת"י (נדפס בפרסומי ניסא פרק לא).

מה ששאלת אם לפי המבואר שהמן היה חציו עבד וחציו בן חורין האם בכגון דא אמרי' מה שקנה עבד קנה רבו, עי' מה שהרחבתי בתשובה אחרת [ד"ה חציו עבד וחציו בן חורין האם אומרים זו מה שקנה עבד קנה רבו או לא <https://shchiche.com/7494>] לענין הנידון אם חציו עבד וחציו בן חורין זוכה רבו בזה או לא, ולכאורה כל הנידון כאן מתחיל בהגדרת קנין העבדות של חציו עבד וחציו בן חורין, וכן בנידון מה היה קנין העבדות של מרדכי בהמן האם עם טבילה או רק קנין למעשה ידיים, וכן בנידון האם שייך לקנות עבד מתחילה שיהיה חציו עבד וחציו בן חורין.

והארכתי בזה קצת בתשובה אחרת [ד"ה האם מרדכי הטביל את המן כשקנהו לעבד <https://shchiche.com/7231>] מה היה גדר הקנין של מרדכי בהמן אם היה קנין מעשה ידיים או קנין הגוף עם טבילה.

גוי שעבר על אחת ממצוות בני נח ונתגייר האם נהרג בבית דין של ישראל מחמת חטא שעבר בגיותו (בזמן שיד ב"ד תקיפה לענין זה)

בדין, אדם עדיין חייב, ובלבד אם לא נשתנה דינו ומיתתו וכמבואר הפרטים במקורות, ובדיני שמים הוא מחלוקת תנאים אם נפקעו ממנו החיובים בזמן הגרות או לא.

מקורות:

בפתיחת הנידון יעוי' ביבמות מח ע"ב דמפני מה גרים מעונים בזמן הזה וכו' ולפי א' מן הדעות הוא משום שלא קיימו מצוות בני נח בגיותן, אולם גם משם אין להביא ראיה ברורה לענייננו משום ששם החיובים הם בדיני שמים ומי יצדק לפניו בדין, ואף יש דעות באחרונים דקטן שעבר עבירה והגדיל ולא חזר בתשובה חייב בדיני שמים, יעוי' בנוב"י ועוד.

וגם יש דעות באחרונים ששוטה חייב בדיני שמים במה שהוא מבין, ולא נאמרו דיני שוטה אלא לענייני הגדרת חיובים בדיני אדם דאין לו לדיין במה שעניו רואות, ויעוי' לבעל המנחת אשר מש"כ בזה לגבי שוטה.

עכ"פ יש לומר דההגדרה לענין דיני אדם היא הגדרה אחרת מהחיובים לעניין דיני שמים, דלענין דיני שמים כל אחד נידון במה שעשה מעשה שאינו מתוקן ואילו בדיני אדם נידון ע"פ גדרי ההלכה.

ומאידך דעת ר' יוסי ביבמות שם שגר שנתגייר כקטן שנולד ואינו נענש עכ"פ בדיני שמים, ויל"ע כיון דאמרי' בכמה דוכתי (יבמות כב ע"א ועוד) גר שנתגייר כקטן שנולד אם הוא ראיה דהלכה כר' יוסי, ונראה שזה כבר אינו תלוי במחלוקת התנאים ביבמות מח הנ"ל, דהרי בכמה מקומות שהובא דין זה הובא לגבי דינים דליכא בהו פלוגתא, רק דר' יוסי הוסיף שנאמר גם על דיני שמים שהגר נפטר לגמרי מכל מה שעשה בגיותו, ולפ"ז יש לומר דלגבי דיני אדם כו"ע מודו דאינו חייב כיון דדלגבי דיני הלכה אמרי' גר שנתגייר וכו' והדין רק לגבי דיני שמים שמדקדקין על האדם במה שעשה שלא כהוגן גם אם פטור מצד דיני הלכה.

ובמאמר המוסגר יעוי' בדברי הפסיקתא דר"כ והפסיקתא רבתי פ' זכור דמבואר בהם לענין דואג שעמלק שנתגייר עדיין יש בו חיוב מחיית עמלק, ומשמע דלא אמרי' בהו לענין חיוב מיתה כקטן שנולד, אולם שם באמת המשמעות הוא שהוא משום דאין מקבלין גרים מעמלק, ושם הוא גדר אחר, שלא חלה הגרות או משום שהגרות היתה שלא כדין, וגם פשטות הגמ' חולקת על זה במה דאמרי' בגיטין מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק דמשמע שנפקע מהם חיוב המיתה, אולם גם אין ראי' מהגמ' להיפך, דיש לומר דמיתה

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

שתלויה בייחוס נפקעת בגרות אבל מיתה שמקבל על גמול ידיו אינו נפטר על ידי שמתגייר, כיון שיש דמים על ידיו.

והנה לגבי הנידון דידן בגמ' סנהדרין עא ע"ב אמרי' א"ר חנינא בן נח שבירך את השם ואחר כך נתגייר פטור הואיל ונשתנה דינו נשתנה מיתתו ומבואר שם בכל הסוגי' דאינו כקטן שנולד לענין זה אלא הוא דין שנשתנה דינו וממילא אין לו גדר עונש ברור ולכך פטור ובגמ' שם השוו זה ג"כ לגבי ישראל שנשתנה דינו עי"ש, ואף אי' שם בגמ' לענין בן נח גופא שאם נתגייר באופן שלא נשתנית מיתתו לאחר גירותו לא נפטר הגוי ממיתה, ואף אם נשתנית מיתתו לקלה ולא לחמורה חייב כמבואר שם דקלה בחמורה מישך שייכא.

אולם בתוס' שם הקשו ד"ה בן מסוגי' דיבמות הנ"ל מח ע"ב דלר' יוסי אין הגר נענש על מה שחטא קודם שנתגייר ופליגי תנאי עליה, ותירצו שם דיש לחלק בין דיני אדם לדיני שמים, ועי"ש במהרש"א שחידש דדברי הגמ' בסנהדרין לא אתיין ככל התנאים ביבמות עי"ש, ועי' בזה שבות יעקב סי' קעז ויד דוד בסנהדרין שם.

האם אפשר לשלוח מנות בפורים על ידי רחפן

שלו' רב

מה ששאלתם, לענין השולח משלוח מנות לחבירו על ידי "רחפן" הפורח באויר, ומגיע למקום היעד ששולחו, האם יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות לכתחילה.

ע"ד

תשובה:

מותר מעיקר הדין לתת על ידי רחפן אם רוצה לעשות כן, כיון שרהיטת הסוגי' שאין צריך שליח מעיקר הדין לעיכובא, ואין בזה איסור שאינו נותן בידיים.

אולם מכיון שחוששים מספק לתת משלוח מנות אחד על ידי שליח לכן ראוי שיהיה על ידי אדם ולא על ידי רחפן, מכיון שרחפן נחשב פעולת האדם, וגם מאחר שלא לפי כל הטעמים וכל האופנים הרחפן יועיל כמפורט בתשובה בפנים, ולענין מי שאין לו שליח רק רחפן ג"כ יתכן שכבר עדיף שיתן בידיו מאשר על ידי רחפן כדי להרבות שמחה ורעות.

(אלא אם כן באופנים מסויימים שנתבארו בתשובה, דהיינו שהרחפן עובד באופן אקראי שלא על ידי מעשה האדם לפ"ד החת"ס, ואם אינו עובד על ידי טירחת האדם לפ"ד השלמת חיים, או שהמקבל מתבייש לראות פני הנותן לפ"ד המהרי"א, וכן לפ"ד המקור חיים יש לומר שאם ממנה אדם אחר לשלוח עבורו את הרחפן ג"כ יועיל שליחות וגם יפתור הבעי' שהוא מעשה האדם כנ"ל).

שביחא שאלות המצוות בהלכה

מקורות:

הנה השאלה נחלקת לשני נידונים, א' על הצד דבעי' שליחות וא' על הצד דלא בעי' שליחות, וידועים דברי המ"ב בסי' תרצה סקי"ח בשם בנין ציון סי' מד מה שהביא הספק בזה (וכבר העירו דבבנין ציון עצמו לא נשאר בספק על לצאת ידי חובה בלא שליח, אלא רק אם יותר טוב לעשות על ידי שליח), וכבר האריכו בזה כמה מן האחרונים, ורהיטת סוגיין דעלמא שמעיקר הדין יוצאין ידי חובה גם בלא שליחות אבל מחמת הידור חוששים לעשות משלוח מנות אחד עם שליח כדי לצאת מידי ספק.

ויש לציין דבאחרונים הובאו כמה טעמים לענין שליחות, דבמקור חיים לבעל החוות יאיר סי' תרצד ס"ג משמע ג"כ שלמד דמשלוח מנות הוא על ידי שליח והוסיף שגם במתנות לאביונים טוב לעשות כן משום פרסומי ניסא, ונראה דענין הפרסומי ניסא כאן הוא שעל ידי שיש כאן גם שליח יש כאן שלושה שמעורבין בדבר ואוושא מילתא, וגם על ידי שמבקש מאחר לעשות לו ממילא הדבר מתפרסם, ולפי טעם זה רחפן ודאי לא יועיל כיון שאין כאן אדם.

ויש שכתבו (עי' כה"ח סי' תרצה סקמ"א ועוד) שטעם השליחות הוא משום כבודו של המקבל, ויתכן לומר בזה משום שאין כבודו של המקבל לקבל ישירות מהנותן די ש בזה קצת כיסופא, וכע"ז כ' המהר"י אסאד בשו"ת יהודה יעלה סי' רז לגבי מתנות לאביונים, וא"כ לפי צד זה הרחפן יוכל להועיל אבל רק אם הרחפן עושה הכל כעין רובוט והאדם אינו מעורב בתקשורת עם המקבל.

אולם אפשר להבין שהכבוד הוא באופן אחר שאם שולח שליח מיוחד לזה יש בזה מצד כבוד המקבל, אבל המהרי"א לא כ"כ שם, אבל אם נאמר כצד זה לא יועיל רחפן.

ובשו"ת שלמת חיים סי' שעח כ' דלכתחילה תקנו על ידי שליח כדי שיהיה פנוי למצוות היום, אבל אינו לעיכובא, ודבריו צע"ק דהרי בד"כ השליח הוא ישראל כשר ובר חיובא וממילא גם השליח צריך שיהיה פנוי למצוות היום, והיה מקום לפרש דתקנו שאין להדר אחר מצוה בו כדי שיהיה פנוי אבל השליח שמרצונו עושה כן ולא מחמת מצוה בו וכו' לכן הוא יעשה רק אם פנוי באמת, אבל בדבריו משמע שכן יש הידור בשליח כדעת קצת אחרונים ולא רק שאין בזה מצוה בו, וגם צע"ק דאטו אם יעשה המצוה בעצמו לא יקיים מצוה בו וכו', אם כן כל החילוק הוא רק שתקנו שלא יחזר מתחילה אחר זה כדרך שאמרו אין מחזירין על הנר וכו', ודוחק, וגם אינו כוונתו כלל, דהשלמת חיים סובר שיש הידור על ידי שליח כנ"ל, ומ"מ לפי דברי השלמת חיים הרחפן ג"כ מועיל, וכן נקט שם בסי' תא שעל ידי קוף מועיל ג"כ שיחשב על ידי שליחות.

וגם להשלמת חיים אם האדם מכוון את הרחפן פשיטא שאין כאן פניות למצוות היום אלא רק ברחפנים הפועלים על ידי חכמה מלאכותית שאינם נדרשים לכיוונון ישיר של האדם (אם יש כאלה ואם יהיו בעתיד) יתכן שיועיל, אבל גם להשלמת חיים אפשר דמה שתקנו

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

על ידי שליח הוא רק בדרך כבוד ולא בדרך ביזיון, אולם ממה שכ' שגם על ידי קוף מהני א"כ חזי' דלא בעי' דוקא דרך כבוד.

מ"מ יש סברא לומר דאחרי שנזכר בפסוק הלשון ומשלוח מנות ולמדו מזה שצריך שליחות לכך בעי' שליחות כל דהו, גם לפי הצד שהועלה באחרונים דסגי בשליחות פסולה ואפי' קטן, אבל רחפן לא עדיף מסתם ידא אריכתא עכ"פ לגריעותא, כיון שאין כאן שום כח נפרד ממנו אלא כסתם רוח בעלמא, דהרי זה פשיטא שמה שנחשב כח שני לענין רציחה או שחיטה לא יחשב שליחות לענין משלו"מ (ובפרט שהחזו"א למד מהרמב"ן שמה שנעשה על ידי מכשיר חשמלי חשיב כמעשה האדם בעצמו ומעיקר הדין אפי' לענין לשמה ואכמ"ל, אם כן גם רחפן לכאורה בכלל זה, ואמנם יש לדון על רחפן שפועל על ידי חכמת מכוונה שפועל באופן אקראי על ידי הדמיה של שכל אנושי ואכמ"ל דיתכן שבזה החזו"א יודה שהפועל באופן כזה אינו נחשב כמעשה ישיר של האדם עצמו לענין דינים כאלו).

והנה אע"פ שנקט החת"ס גיטין כב ע"ב ודבר אברהם ח"א סי' יג שמועיל שליחות אפי' בקוף, מ"מ אפשר דבניד"ד יודה שחשיב מעשיו של האדם עצמו, ומ"מ אם נימא שהחת"ס לא קיבל הסברא על משלוח מנות מה שכתבתי דבעי' עכ"פ שליחות כל דהו א"כ אם סבר דהענין הוא משום כבוד הנותן א"כ יתכן שיהיה אפשר גם על ידי רחפן באופן שהנותן אינו מתקשר עם המקבל כלל, אבל אחר דמבואר שהרחפן (עכ"פ באופן הרגיל) חשיב מעשה האדם הו"ל כזריקה בעלמא ואין בזה תועלת לשליחות.

ולמסקנא נראה דמאחר שיש מגדולי ישראל שסברו שיש עדיפות טובא בלא שום שליחות שעיי"ז מרבה חיבה בין איש לרעהו, משא"כ ע"י שליחות, ויש שנהגו כמדומה לעשות רק משלו"מ א' ע"י שליח על הצד שיש קפידא בזה, ואילו כל שאר אידך משלו"מ הקפידו שיהי' כמה דאפשר ע"י נתינה בעצמו, א"כ ברחפן מכיון שמסתבר שאין בזה תועלת לענין שליחות, א"כ עדיף שיתן דרך כבוד על ידי אדם ולא על ידי רחפן (אלא אם כן רוצה ליתן בלא שיראהו המקבל כדי שלא יתבייש ע"ד מהרי"א הנ"ל).

ולענין אם יש חסרון שאין כאן נתינה בידים מסתבר דמהני דאטו גט הוא שיש דין נתינה בידים, דבמשלוח מנות ה"ה דסגי בטול מנתך מע"ג קרקע, והאחרונים הביאו ראי' ברורה שאין צריך הגבהה ונתינה כמו בגט מסוגי' דמגילה ז ע"ב מחלפי סעודתייהו עי"ש וברש"י.

בברכה מרובה

**גר קטן שנתגייר ע"י בית דין ומיתה כשהגדיל, ועכשיו רוצה
להתגייר שוב, האם צריך הטפת דם ברית או סגי ליה בטבילה בלבד**

הנה

לפי מה שנקטו רוב הראשונים כפשטות הגמ' שיכול למחות גם אחר גיור ב"ד, א"כ יצטרך הטפת דם ברית, דהרי גיורו הראשון נתבטל לגמרי.

ומיהו בגוף הענין האם מחאה מועלת בגיירוהו ב"ד הר"ן בשם הרמב"ן כ' בדעת הרי"ף דסבירא ליה דבגיירוהו ב"ד אין יכול למחות דמה כח ב"ד יפה, הובאו בב"ח יו"ד סי' רסח, לפ"ז לא יצטרך הטפה דמחאתו לא הועילה כלל, ועי' בפתחי תשובה על השו"ע שם בשם התפארת למשה דלהלכה אפשר דקי"ל כדעת הרי"ף עכ"פ לחומרא עכ"פ באופן שנתגייר אחד מאבותיו עמו, ולכן לחשוש לכל הדעות יצטרך להשאר ביהדות ולעשות הטפת דם ברית.

**מה הדין גר קטן שהטבילוהו על דעת בית דין והגדיל ולא מחה האם
דינו בישראל למפרע לכל דבר**

תליא

בב' תירוצי התוס' בכתובות יא ע"א אם הגרות שבינתים מהני מדאורייתא או מדרבנן, עי"ש שהאריכו בזה בכמה צדדים.

**מה הגדרת גר קטן שהטבילוהו על דעת בית דין והגדיל ומחה מיד האם
דינו כגוי למפרע לכל דבר ומה דין מנע יין שבינתיים**

הנה

במידי דאורייתא זה פשיטא שלא חלה כן גרות כלל, והנידון רק לענין מידי דרבנן דיש מקום לומר דשווהו כישראל בינתים לדבריהם כדי שלא יחשב כגוי בינתיים.

ויעוי' בב"ח ביו"ד סי' רסח שהביא מחלוקת רש"י ותוס' לענין גר זה בקטנותו, האם מותר בינתים בבת ישראל או לא, דלפ"ד רש"י בכתובות יא ע"א ד"ה על דעת נקט הב"ח בדעתו שאין להתירו בבת ישראל בקטנותו שמא ימחה ויתברר שהוא גוי, ועי' גם בגליון מהר"ש אייגר על השו"ע שם.

אבל בתוס' שם ד"ה מטבילין נקטו להדיא שמותר בבת ישראל, והטעם כ' שם התוס' משום שיש כח לב"ד לעקור דבר מן התורה, ולפי טעם זה אה"נ שגם אם חזר לגיותו אחר כך על ידי מחאה לא עברה בת זוגו שום איסור, כיון שאז היה ישראל מדבריהם והיה היתר גמור, אבל בתוס' שם תירצו בעוד אופן שמדאורייתא חלה הגירות, עי"ש באריכות

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

הצדדים בזה.

ויל"ע דגם אם מדאורייתא חלה הגרות, מ"מ הרי טעם זה אינו מספיק אלא רק לומר למה אם לא מיחה הותרו הנישואין אבל אכתי אינו מיישב דהרי אם מיחה דבזה ודאי היה אז גוי איך הותרו נישואין אלו, דזה הטעם שלפ"ד רש"י אין להשיאו בינתיים כמבואר בב"ח שם, ויעוי' בחתם סופר להלן.

ועי"ש דנקט הב"ח למעשה להחמיר בזה כרש"י.

ועי' עוד תוס' סנהדרין סח ע"ב ד"ה קטן ובחידושי הריטב"א בכתובות שם.

ולענין מגע יין יעוי' מש"כ רש"י שם שאין יינו יין נסך, ואינו ברור בדעתו אם היין אינו חוזר להיות יין נסך למפרע, דמסברא יש לומר שכן, ומסתימת לשונו הרי לא הזכיר בדבריו דבר זה ולמה לא הזכיר.

ויעוי' בב"ח בסי' רסח שהביא דברי רש"י והוכיח מזה דגר שלא מל וטבל בפני שלשה אע"פ שגרותו לא חלה מ"מ חשיב גר מדרבנן לענין זה, ושכ"כ בהגהות מדרכי יבמות רמז קיא, ולפי דעה זו לכאורה כיון דלא תליא בחלות הגרות הו"ל גר מדרבנן א"כ ה"ה אם מחה אע"ג דלא חלה הגרות הו"ל גר, אבל לפי דעת הרמב"ם והרי"ף שהביא הב"ח שם יש לדון בזה.

אולם בשו"ת חת"ס יו"ד סי' רנג כתב דודאי מגעו ביין אסור למפרע וכן ביאתו פוסלת בכהונה למפרע אם מחה אחר כך כשהגדיל, רק דאין אנו חוששין מתחילה שמא ימחה.

ובאמת גם למש"כ הב"ח בדעת רש"י יש לומר דאע"פ שהיקל לענין מגע גר שלא מל וטבל בפני שלושה יש לומר דהני מילי לענין גר כזה שנשאר בדינו כמו שהוא, אבל לענינו כיון שלבסוף הוברר הדבר שאינו כלום יש לומר שבזה יודה למש"כ חת"ס.

ויש להוסיף דאם קידש אישה כשהגדיל ומיד אחר כך מחה פשיטא שאין קידושיו קידושין דאל"כ מי יגרשנה הרי גוי אינו בתורת גיטין כמ"ש בקידושין ר"פ האומר, והרי אסור לו לקיימה, ואם כן מה גדרן של קידושין הללו, אלא ע"כ שאין כאן קידושין כלל, וזה פשיטא שתקנת רבנן להתיר לו לקדש (היינו בין אם הוא תקנת רבנן ובין אם הוא הוראה שאין צריך לחשוש שימחה כשיגדיל) הוא רק לתקוני ולא לעוותי.

ואמנם היה מקום לטעון דבכה"ג שכבר קידש אשה כבר לא יוכל למחות אחר כך כיון שנהג מנהג יהדות בזה שקידש אשה, וממילא הנידון הזה לא יוכל להיות, כך היה מקום לומר, אבל מאידך יש מקום לומר דעשה הקידושין רק לאוסרה אכו"ע כהקדש ולא משום דחייש לדיני ישראל, ועי' ברש"י בכתובות שם שהזכיר ואם קידש אחר שמיחה וכו', ואולי דייק לומר אחר שמיחה משום שאם קידש קודם שמיחה ממילא כבר נהג מנהג יהדות ושוב אינו יכול למחות, ומ"מ צל"ע דאמנם כ' התוס' והרא"ש שלא מיחו הכוונה שלא נהגו כדת ישראל, ואמנם רש"י לא הזכיר סברא זו ואפשר דנקט כפשטא דמילתא שאם הגדיל ולא

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

מחה אינו יכול שוב למחות, ודברי התוס' והרא"ש גופא אינם מוסכמים עי' בהר"ן בכתובות ד ע"א מדה"ר שהביא ב' צדדין בזה, ומיהו יש לומר דבכל גוני אם קידש קודם מחאה אינו יכול למחות דגם לפי הצד דבעי' שימחה מיד בתחילת גידולו לא יספיק לקדש, ומכיון שא"א לצמצם צריך למחות עוד בקטנותו ולהישאר במחאתו אחר גדילתו.

ולגבי מה ששאלת גר קטן שמיחה כשהגדיל ובקטנותו שחט בשר (ועיין שו"ע יו"ד סימן א' סעיף ה') האם שחיטתו פסולה למפרע, היה מקום לדון בהגדרת אינו בר זביחה האם שייך כאן מאחר שקודם לכן נהג כישראל לכל דבר מצד דין המוטל עליו, וזה יהיה תלוי במחלוקת ראשונים מה טעם הפסול בשחיטת נכרי, אבל לא מסתבר לחלק בזה מאחר שהוא גוי במציאות לכל דבר ולכן לדברי החת"ס הנ"ל גם שחיטתו תהיה פסולה למפרע.

ויש לצין דכל מה שכ' החת"ס דלא חיישי' שמא ימחה היינו רק לענין לשתות מיינו כל עוד שהוא קטן אבל לענין עצם הנגיעה שהאדם חושש שהיין יישאר עד שיגדל הקטן או לענין שחיטת בשר שחושש שהבשר יישאר עד שיגדל הקטן ואז ימחה, באופן זה לא מיירי החת"ס, דהרי אין הנידון כאן צד איסורא (ואין כאן להרחיב בנידון אם מוסרין שחיטה לכתחילה לקטן שהוא נידון בפני עצמו, ועי' שו"ע שם), אלא האדם עצמו צריך להחליט בדעתו אם חושש להפסד זה או לא, דהרי אם באמת ימחה הקטן הרי ייאסר היין והבשר.

ולגבי מה ששאלת ישראל שנשא גרת צדק קטנה שהתגיירה בקטנותה עפ"י בית דין ואחר שהגדילה מיחתה, ויש לו ממנה ילדים קודם שהגדילה, האם כעת הילדים גויים למפרע, ויצטרכו לעבור גיור, הנה הנידון היינו הך, אבל לגבי נידון זה גופא יש לציין דבנים הרי הן כסימנים עי' יבמות יב ואם יש לה בנים ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות.

ואמנם יש ראשונים הסוברים דגם אחר שהגדילה יכולה למחות כל זמן שלא קיימה מנהג יהדות וכך פסק השו"ע.

ולגבי מה ששאלת ישראל שנתן הלוואה לגר קטן שנתגייר ע"י בית דין בקטנותו, וכשהגדיל מיחה, האם מותר לישראל לקחת ממנו ריבית על ההלוואה שהיתה בזמן קטנותו שעדיין היה גר, הנה עיקר הנידון נתבאר לעיל, וכאן יש לדון עוד מצד הערמת ריבית, ומאידך יש לומר דמילתא דלא שכיחא ובזה שייך פחות לגזור, כמו שמצינו בענין דומה, עי' באה"ע סי' יג ס"ח לענין נתברר שהנישואין היו באיסור שהוא מילתא דלא שכיחא, ויל"ע בזה ואולי אע"פ בזה עוד בהמשך.

הרודף אחר נעה"מ בהסכמה האם יש לו דין רודף שאפשר להרגו או לא

יערי'

בסמ"ע חו"מ סי' תכה סק"ב שהביא דעת הטור שאפי' באופן שאינה חוששת על פגמה ג"כ הורגין את הרודף, ונקט שם שמלשון הגמ' סנהדרין עג ע"א והרמב"ם והשו"ע שם ס"ד משמע שאינם סוברים כן, ועי"ש שלכאורה משמע בדבריו שסובר לעיקר דלא כהטור, אבל גם בדעת הטור הביא ל' הב"י שפירש את כוונת הטור שגם אם אינה מקפדת למראית עין אבל באמת מקפדת רק שאינה רוצה שייהרג הרודף על ידה עכ"ד, אבל באופן שאינה מקפדת כלל אינו נהרג.

האם יש מצוה מן המובחר לתת מתנות לאביונים על ידי שליח

המנ
הג

שלא להקפיד בזה וכך רהיטת הסוגי' והפוסקים וגם אלו שהזכירו שיש ענין בזה הוא מחמת דרך כבוד או מחמת פרסומי ניסא.

מקורות: ציינו בזה למקור חיים ס"ס תרצד ושו"ת יהודה יעלה למהר"י אסאד סי' רז שנקטו שיש ענין כזה, ולפי תומי סברתי שיתכן שלמדו ממשלוח מנות למתנות לאביונים ששניהם משום שמחה, ובשניהם נקבעה צורת השמחה באופן שעושה על ידי שליח ואוושא מילתא ומפיש מילתא דשמחה על ידי שיש רבים שלושה שמשותפים במעשה המתנות לאביונים.

ושוב עיינתי בפנים המקור חיים ומשמע שם שלגבי משלוח מנות דייק כן מלשה"כ כמו הבנין ציון ואילו לענין מתנות לאביונים סברא קאמר דפרסומי ניסא עדיף.

וכן עיינתי בפנים שו"ת יהודה יעלה ומצאתי שם שלא נקט כן בפשיטות אלא בדרך אחד מן הצדדים ועוד מצאתי שם שלא נקט שהוא פרט בדיני משלוח מנות אלא שיש בו דרך כבוד, ויש לציין דלפעמים דרך כבוד הוא על ידי שליח ולפעמים להיפך.

ויש לציין דלמעשה המקו"ח והמהר"י אסאד אינם דיעה אחת בזה אלא מנוגדים, דהמקו"ח סובר שיש בזה תועלת מצד פרסומי ניסא דהיינו שהדבר ייעשה על ידי שלושה, אבל המהר"י אסאד הזכיר שיש דרך כבוד להביא על ידי אחר, והיינו שהנותן אינו מגלה את פניו מול המקבל בשעת נתינה, ממילא הם ב' דעות שונות לגמרי, וגם לפי שניהם אינו פרט במתנות לאביונים כעין מש"כ הפוסקים על משלוח מנות על ידי שליח אלא סברא להדר בפרסום המצוה או בטובת העני.

אבל באשל אברהם סי' תרצה ובערוך השלחן סי' תרצה ס"ד כתבו שאין להקפיד בזה וכך

ועי' עוד בערוך השלחן סי' תרצו ס"ג שאם נותנים עבורו מתנות לאביונים כשהוא יושב בביתו אפשר דיצא, ומשמע שאינו עיקר המצוה באופן זה, אע"פ ששם יש חסרון נוסף שאדם אחר נותן עבורו, מכל מקום יש שם עוד חסרון שאינו נותן בעצמו ומצוה בו.

ויש לציין גם מה שהביא המשנ"ה חי"א סי' תקסב ליתן לעני בצנעא כדי שלא לביישו, וא"כ פחות יש ענין לפרסם הדבר לפי זה ומאידך אם על ידי שליח יוכל להיות צנעא יותר יהיה טוב יותר לפי שיטתו.

ויש לציין עוד דהמשנ"ב והרבה אחרונים הזכירו הענין רק לגבי משלוח מנות ולא לגבי מתנות לאביונים, ואילו מסתימת דבריהם סבירא להו שלגבי מתנות לאביונים אין מקום להדר בזה, ויש לציין דהרבה אחרונים סוברים דאפי' במשלוח מנות אין ענין להדר בזה, ויש שנקטו שאפי' טוב יותר שלא להדר בזה משום שמחה ורעות, ויש לציין לדברי הריטב"א במגילה ז' ע"א שגם מתנות לאביונים הוא משום שמחה ורעות, וממילא לפי דבריו ג"כ לפי הנך דעות יהיה ענין לתן לאביון בעצמו, וגם מצד מצוה בו יותר מבשלוחו.

האם יש ענין במתנות לאביונים שהעני לא יידע מי הנותן והנותן לא יידע מי הוא המקבל

משמע וכ"כ להדיא בגליוני הש"ס שאדרבה טוב יותר שיכירו זה את זה, ומכל מקום מצד המצות צדקה הכלולה בזה בודאי שמקיים יותר באופן של מתן בסתר, (ויתכן שאינו מוסכם שיש ענין להדר להיפך כדעת הריטב"א הנ"ל, וממילא אם יש שסוברים שאין ענין להדר להיפך יהיה ענין להדר באופן זה, רק שאין ראי' ברורה שיש חולקים על הריטב"א).

בריטב"א

מקורות: נראה דמצד המתנות לאביונים שכלול במצוה זו היה יותר טוב שיידע להרבות בזה אחווה ורעות דומיא דמשלוח מנות דהכל הוא מענין השמחה של פורים וממילא יש ללמוד זה מזה [ויעו' במשנה הסמוכה (ד"ה האם יש מצוה מן המובחר וכו')] שיש מהאחרונים שלכאורה למדו עוד דין צמחנות לאציונים ממשלות מנות], אבל מצד מצוות הצדקה שכלול במעשה זה יותר טוב שהעני לא יידע.

ובריטב"א מגילה ז' ע"א משמע להדיא שהענין הוא ריבוי שמחה ולהרבות אהבה ורעות על ידי זה, ועי"ש שהוסיף שאפי' לעשירים שייך מתנות לאביונים מכיון שמרבה שמחה (וביאר בזה הענין של הפושט יד, והיינו לכל הפחות עשירים המבקשים דמי עניים, אבל לא עשירים גרידא), והוסיף שאפי' לגוים כיון שכשנותן צדקה לגוים ממעט בזה איבה

שביחא שאלות המצויות בהלכה

ממילא יש בזה שמחה ורעות.

ומבואר מדבריו ג"כ שאין זה מגדרי צדקה הרגילים, ממילא מסתבר שיותר טוב ליתן באופן שהמקבל יודע מי הוא הנותן והנותן יודע מי הוא המקבל, כיון שעיקר צורת שמחה ורעות המדובר בדבריו מתקיים באופן כזה.

ובספר גליוני הש"ס שבת י ע"א נקט ג"כ שמתנות לאביונים הוא באופן שהמקבל יידע, וכן הביא ונראה שנקט בחשוקי חמד כתובות עז ע"ב.

ועדיין היה מקום לומר דלמעשה יותר טוב לעשות באופן שהעני לא יידע, כיון שסוף סוף צורת הצדקה גדולה יותר וכיון שמעלה צורת הצדקה הרי קיים מעשה גדול יותר.

ויש לציין גם לדברי הרמב"ם פ"ב מהל' מגילה הי"ז שיש להרבות במתנות לאביונים יותר ממשלוח מנות אע"ג דמצד מצוות היום שניהם שווים ואפי' משלוח מנות הוקדם בפסוק, מ"מ מתנות לאביונים קודם שיש בו מצוות צדקה וצורך העני, אבל שוב ראיתי מי שדייק להיפך מדברי הרמב"ם שהרמב"ם כתב שמתנות לאביונים היא ריבוי שמחה גדולה יותר ממשלוח מנות, א"כ מבואר שגם דדעת הרמב"ם כדעת הריטב"א שהעיקר משום שמחה, וממילא רצו לטעון כנ"ל שאינו מדין צדקה אלא מתנות לאביונים הוא דין חדש של ריבוי שמחה.

ומיהו עדיין יש לחלק בין הרמב"ם לבין הריטב"א דבריטב"א נזכר להדיא ענין להרבות אחוה ורעות בין האנשים וכמבואר מדבריו לפי החשבון, אבל ברמב"ם שם הזכיר שמחה לחוד, ושמחה לחוד יתכן גם במה שגורם לעני שמחה אף אם אין העני יודע ממי מקבל וכמו שהעיר השמנ"ה שאביא להלן שבזה יש לעני יותר שמחה כשמקבל בדרך כבוד, ואין מזה שום ראיה שהרמב"ם סובר שצריך גם להרבות רעות על ידי המתנות לאביונים.

וראיתי כעת במשנה הלכות חי"א סי' תקסב מה שדן בזה ויש לי להעיר על דבריו כמה פרטים.

ראשית כל, מה שהביא דברי הרמב"ם ללמוד מדבריו שיש מצות צדקה, יעוי' מה שכתבתי לעיל שיש שדייקו מהרמב"ם להיפך דכיון שעיקר טעם הרמב"ם להרבות במתנות לאביונים הוא משום שמחה ממילא ההגדרה בזה הוא בדיני שמחה כהריטב"א, ועי' מה שכתבתי עוד בזה לעיל.

ומה שהביא המשנ"ה שם בשם אחרונים ליתן לעני המתנות לאביונים בצינעא כדי שלא יבוש העני, יש לומר דהכונה שלא יתן בפני רבים אבל לא שלא ידע העני ממי הוא מקבל.

ומה שהביא המשנ"ה שם בשם הגמ' מגילה ז ע"א קיימת בנו רבינו מתנות לאביונים מה שפי' שם, יעוי' בר"ח שם ובירושלמי דמבואר שאין הפירוש כדבריו, אם כי אין בזה שייכות לעניננו לניד"ד לגמרי (רק שרצה ללמוד משם שאין בזה איסור לעשות מצות חבילות חבילות וממילא אין איסור לעשות בסתר ולקיים מצוות צדקה אבל בלאו הכי אין

שביחא שאלות המצוות בהלכה

איסור לכוון כאן לצדקה כיון שכלול בזה מצות צדקה רק שאין הפירוש בגמ' כמ"ש שם כמבואר שם בגירסאות הגמ' המובאות בראשונים ורש"י שם בלאו הכי לא גרס שם כלל מתנות לאביונים ויש לציין דהמקור חיים להחז"י כ' ג"כ שאין לעשות חבילות חבילות באופן שהתיר המשנ"ה שם מתנות לאביונים עם משלוח מנות), ולכך לא אאריך בדברים כאן.

דברי המקור חיים על פרסומי ניסא במתנות לאביונים הבאתי בתשובה הסמוכה, ובפשוטו לפי דעתו אין צריך שיהיה מתן בסתר אלא אדרבה פרסומי ניסא כולל ג"כ שיכיר את הנותן והמקבל.

מי שסיים פסוק ראשון של קריאת שמע ואינו זוכר אם כיון בבל מילה בפרטות האם צריך לחזור לראש

נראה

דאם יודע שכיון עכ"פ את עיקר פסוק ראשון דהיינו קבלת עול מלכות שמים, ורק מסתפק אם כיון כל מילה, אין מחוייב לחזור לראש אם יש בזה טירחא בשבילו, ולרווחא דמילתא יכוון עכשיו את כוונת המילות כדי לצאת ספק נוסף.

והנהגים בכל דבריהם רק כדעת המשנ"ב לכאורה לא יוכלו לסמוך על היתר זה.

מקורות: הנה דעת הגרע"א בכתב וחותם ברכות יג ע"א שמעיקר הדין אין פירוש המילות מעכב בק"ש רק לכוון לקבל עומ"ש, וכן משמע ג"כ בחי' הרשב"א שם, אבל לכאורה אין כן דעת המג"א סי' ס סק"א, והפמ"ג משב"ז סי' סא סק"א בודאי אינו סובר כהרע"א בזה עי"ש, וכן בשיטה להר"א אשבילי ברכות יג ע"ב משמע לכאורה כדעת הפמ"ג.

והנה בנידון דידן מכיון שיודע שכיון לקבל עומ"ש ורק מסתפק אם כיון כל מילה לחוד הוה ליה ספק ספיקא, בפרט שיש לצרף כאן גם דעת הפמ"ג סי' סג משב"ז סק"ג שיש צד שכוונה בפסוק ראשון היא דרבנן [ושם נראה שנטה שהוא דרבנן ועי' עוד מש"כ בזה הפמ"ג עוד במשנ"ז סי' סג סק"א ואלו עי' עוד בפמ"ג ריש סי' סז לענין ספק כיון בפסוק ראשון המזכר בדבריו שם בסי' סג צנפק"מ אם הוא דאורייתא או דרבנן].

וא"כ יש בנידון דידן ספק ספקא דרבנן לקולא (דבספק על דבר שהוא ספק דאורייתא ספק דרבנן יש מהפוסקים שהזכירו שיש לו דין כמו שאר ספק דרבנן שכן אע"פ שיש צד שהוא דאורייתא הרי מ"מ הוא רק ספק דאורייתא ולא ודאי דאורייתא, עי' ברכת הבית ש"א סק"ג מש"כ בדעת הפוסקים), ובפרט אם יכוון עכשיו את פירוש המילות שיוצא בזה דעת החזו"א גם שלא כיון כשאמר המילות כמ"ש משמו בספר אעלה בתמר, א"כ כמעט אין כאן צד שלא יצא ידי חובה, דיש כאן ג' צדדים לקולא והוא דרבנן, ואמנם יתכן שאין לצרף דברי הפמ"ג הנ"ל כיון שהפמ"ג גופיה לא פשיטא ליה והאחרונים הכריעו להיפך,

שביחא שאלות המצוות בהלכה

אבל עכ"פ יש כאן ג' צדדים לקולא בדאורייתא שהוא צד חזק להקל.

ויעוי' ברמ"א יו"ד סי' קט ס"ט שכ' אבל אם היו ב' ספיקות אם היה כאן איסור כלל ונודעו ב' הספיקות ביחד, מתירים ספק ספיקא בכל מקום אפילו באיסור דאורייתא וגופו של איסור, ואפילו היה לו חזקת איסור וכו' אף על פי שיש לברר על ידי בדיקת הריאה אין לחוש עכ"ל, ומבואר שם שאפי' שהוא דבר שאפשר לבררו על ידי בדיקה אין צריך לחוש.

ואע"פ שיש לטעון שהוא דבר ששייך להחמיר בקל ולומר פסוק ראשון שוב, ועי' ברמ"א שם בסעי' ח דיש אומרים דדבר שיש לו מתירין אין להתיר מכח ספק ספיקא, וטוב להחמיר אם לא לצורך מאחר שיש לו היתר בלאו הכי עכ"ל, ולכאורה ה"ה בג' ספיקות עי"ש בש"ך סקנ"ו, ואעפ"כ לענייננו אין זה ההגדרה של דבר שיש לו מתירין אלא של דבר שאפשר לתקנו בקל, מ"מ מי שיש לו מזה טירחא ולחץ יש מקום לומר דלא שייך יש להחמיר בקל, וגם מי שאין לו יש מקום לדון שלא יחמיר בזה משום שלכפול פסוק ראשון הוא דבר שאינו טוב לכתחילה, עי' שו"ע או"ח סי' סא ס"ט ובמשנ"ב שם סקכ"ד די"א שהאיסור הוא בפסוק ראשון, ולכו"ע עכ"פ גם בפסוק ראשון, ועי' גם משנ"ב בסי' רלט.

ומ"מ יש פתרון להמתין או לקרוא בלחש, עי' במשנ"ב סי' סד סק"ז.

ומ"מ ציינתי שמי שנוהג כדעת המשנ"ב בכל דבר לכאורה לא יוכל לסמוך על היתר זה, דהרי המשנ"ב פסק בכל נידונים אלו לחומרא, דהנה לענין כוונת המילות בפשטות נראה שהמשנ"ב נקט להחמיר בזה, בדבריו על ביאור המילות בלשה"ק בסי' סב סק"ג, וכן בדבריו על חזרה על מילות כשלא כיון בהם בשם החי"א, משמע מדבריו דבעינן כוונת מילות ממש, ולענין הנידון לענין החזו"א שסובר שאפשר לכוון אח"כ הרי המשנ"ב אינו סובר כן כמ"ש בדבריו בשם החי"א הנ"ל, וכמו שהעיר כבר הגר"ק הובא באעלה בתמר שם, ולענין הנידון על כוונה בפסוק ראשון הרי דעת המשנ"ב סי' סד סק"ז שכוונה בפסוק ראשון הוא דאורייתא, ממילא הנוהגים כדעת המשנ"ב אין להם כאן שום ספק אלא רק ספק אם כיון והוא ספק דאורייתא לחומרא, וכמו שפסק המשנ"ב סי' סד הנ"ל שבספק כונה יש לחזור ולקרוא, וידועים דברי הרשב"א שמי שיש לו רב יכול להקל כמותו בדאורייתא, וה"ה להיפך בניד"ד, ומ"מ גם כדעת המשנ"ב יש לדון דשמא לא החמיר אלא בלא הצירופים הנ"ל, וגם לא ראה הכתב וחזתם הנ"ל דהרעק"א (עי' רמ"א חו"מ סי' כה ודוק), וגם יש לדון עוד דאע"פ שכוונה בפסוק ראשון דאורייתא להמשנ"ב מ"מ שמא מודה שהכוונה מילה במילה היא דרבנן, ויש לדון בזה ומסתימת הדברים אין בידינו ראיה לחלק בזה בדעתו.

ומ"מ לפי הטעם שכ' המשנ"ב בסי' ס סקי"א בטעם שהכוונה בפסוק ראשון מעכבת אפשר דאין מעכב פירוש המילות עי"ש, וגם יעוי' במשנ"ב סי' סג סקט"ו, דגם שם משמע שהעיקר בכוונה בפסוק ראשון הוא שיקבל עליו עול מלכות שמים, אבל אינו מוכרח.

בגוף שי' המשנ"ב לענין אם כוונה בפסוק ראשון דאורייתא יש להביא בזה עוד דבבה"ל

שביחא שאלות המצוות בהלכה

סי' סג ס"ד הביא את ספקו של הפמ"ג לגבי כוונה בק"ש בפסוק ראשון אם הוא לעיכובא מדאורייתא.

האם יוצאים ידי חובה במשלוח מנות בפורים כששולח מאכל מן הצומח לאדם שמעשר כל מה שמביאים לו

כן.

מקורות:

הנה במשנ"ב סי' תרצה הביא מחלוקת אם יכול לשלוח דבר שאינו מבושל, ומקור הסברא להחמיר בזה הוא המג"א שם בשם המהרי"ל הל' פורים, והנה שם מבואר שלמד כן מלשון המתני' ספ"ק דביצה שב"ש אומרים אין משלחין אלא מנות, והיינו דבר המוכן לאכילה, כמ"ש הרע"ב שם, הלכך יש לדמות כאן דכתיב משלוח מנות שבא ללמד שצריך דבר המוכן לאכילה, והנה זה פשוט שהלשון מנות אינו ממעט ממשמעותו דבר שיש מי שמעשר אותו, שמנה משמעותו דבר המוכן לאכילה, וזה כולל גם דבר שצריך לעשרו, כיון שהוא מוכן לאכילה כמות שהוא מצד הטבע, וממילא כאן דכתיב משלוח מנות ומלשון זה למדנו שצריך דבר שאינו מחוסר בישול, דמנה לא משמע דבר המחוסר בישול, עדיין לא למדנו מזה מה שלא נזכר, והבו דלא לוסף עלה.

ויש להוסיף שבישול הוא טירחא ולא חשיב דבר המוכן לאכילה משא"כ עישור אינו טירחא, והנה לסבר את האוזן אם אדם יעשה סעודה ששם המנות המתחלקות צריכין בישול שיבשל כל אחד לעצמו בודאי שיהיו אנשים שלא יבואו מחמת זה, אבל סעודה שכל אחד צריך לעשר לעצמו לא יהיה מי שימנע לבוא מחמת כן, לפי שאינו טירחא וכנ"ל.

ויש להוסיף דלגבי שבת טבל מוכן אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן ומאידך דג תפל אע"פ שאם עבר בישול מתוקן מ"מ עדיין הוא מוקצה דמחוסר מעשה, ולענין בשר תפל לא נחיתנא מאחר שמדינא דגמ' חשיב ראוי ויש מפוסקי זמנינו שדימו דינו לדג, ואכמ"ל, וכן יש לציין בזה גם לדברי הגמ' בגיטין פז ע"א לענין החילוק בין מתנה על דבר שאי אפשר לעשותו למתנה על דבר שהוא איסור לשי' רבא שם.

(ואמנם יש נידון מה הדין במאכל שהוא אסור ושלחו ואין למקבל מה לעשות עמו באופן שאין בו תיקון שמתירו אבל הוא נידון אחר דכאן אינו שייך לנידון זה כיון ששייך בו תיקון לאכילה והנידון רק מצד אם לא נקרא מנה לפי הגדרת המהרי"ל הנ"ל אבל המסתבר שכן וכמשנ"ת).

ויש לציין דגם המהרי"ל שם לא מיירי לעיכובא, דהמהרי"ל שם בתחילת דבריו הזכיר

שביחא שאלות המצויות בהלכה

ש"טוב" וכו' (ובשנו"ס שם הגי' נכון וכו' והיינו הך), אלא דאין ראייה מהמהרי"ל דלהלכה אינו לעיכובא, דהמהרי"ל שם הזכיר שטוב להביא דוקא מאכלים, וע"ז הוסיף שיש להביא דוקא מנות, א"כ להלכה שיש חיוב להביא מאכלים וכדעת התה"ד ח"א סי' קיא וטורי אבן בפ"ק דמגילה ז ע"א וכמו שפסק המשנ"ב שם סק"ט, ודלא כההלכות קטנות ח"ב סי' קסג (הובא בבאר היטב על השו"ע שם סק"ז) שיוצא גם במעות כסות וכלים אם יכול למוכרן ולקנות בהן צרכי סעודה, ממילא מאחר שהמהרי"ל לא הזכיר שהוא חומרא על חומרא, דהיינו המהרי"ל לא הזכיר שטוב ליתן מנות של אכילה ויותר טוב ליתן מנות מוכנים לאכילה, אלא המהרי"ל רק הזכיר שטוב ליתן מנות של אכילה וכלול בזה שלא יהיו מחוסרין בישול, א"כ לדידן שהדין שצריך מידי דאכילה הוא לעיכובא אין ראייה מהמהרי"ל שלפי צד זה הוא רק חומרא שלא יהיה מחוסר בישול, וקל להבין.

ושוב ראיתי שכ"כ בתורת המועדים לידידי הגר"ד קולדצקי על השו"ע הלכות עמ' תיז בשם הגר"ק דגם להמהרי"ל אפי' אם המאכל אינו מעושר יוצא ידי חובה, וכ"כ בשלמי תודה סי' כט אות ו, וכ"ש בנידון דידן שמדובר שהמאכל מעושר כבר ורק שנוהג לעשרו שוב.

מי שאכל חצי שיעור מענבים וחצי שיעור מרימונים האם מצטרפים יחד לברכת מעין שלוש

כן.

מקורות:

כן מבואר במשנ"ב ריש סי' רי שכל שברכותיהן שוות מצטרפות לכזית, ועי' עוד בשו"ת ארץ צבי ח"א סי' כט ומה שהביא שם בשם האבנ"ז וגם שם מבואר כן, ויעוי' בשו"ע או"ח ריש סי' רח ס"א וס"א שהביא הדינים דעל פירות מה' המינים מברך ברכת מעין ג' על הפירות ועל דגן מה' המינים מברך ג"כ מעין ג' על המחיה, והנה לגבי חמשת מיני דגן זה פשיטא שעל תערובת ב' מינים מברך מעין ג', דרך אם נתערב מין דגן עם מינים אחרים דנו הפוסקים בדינם, אבל מיני דגן שנתערבן בינם לבין עצמם לא, ועי' בשו"ע שם, א"כ מסתמא ה"ה לענין תערובת פירות משבעת המינים.

ויש לציין שכ"ה גם הסברא הפשוטה דברכת על הפירות היא גם באופן שאכל כשיעור בצירוף כמה פירות של שבעת המינים יחד.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5